

A kisegítő gazdaság — különös tekintettel a fóliás termelésre — néhány tapasztalata, a fejlesztés lehetőségei

Almási Vilmos őrnagy

Napjainkban, a hadseregen belül is elsődrendű kérdéssé vált a hatékony, takarékos gazdálkodás, a személyi állomány ellátása színvonalának javítása, egyre inkább nagyobb szerepet kapnak az alakulatok által működtetett kisegítő gazdaságok, az általuk előállított (tovább feldolgozott) és étkezés-feljavításra átadott termékek választéka és értéke. A kisegítő gazdaságok egyre nagyobb szerepet tölthetnek be az egység életében azzal, hogy fokozzák a saját előállítású termékek részarányát, ezzel javítva a gazdálkodás színvonalát, csökkentik a kereskedelem-től az élelmiszerek beszerzésének mennyiségét, természetesen a beszerzésre fordított forint értékét is, így jelentős megtakarítás érhető el az alakulat részére, másrészt pedig jelentősen növelhetik az étkezés-feljavításra átadott egy főre eső Ft-értéket.

A következőkben röviden közreadom az MN 1549 Kalocsa egység által elért eredményeket, gyakorlati tapasztalatokat, a továbbfejlesztés lehetőségeit, a fóliás növénytermesztés területén.

Amiért a fóliás termesztést választottam, azt az indokolja, hogy viszonylag kis területen, kevés munka- és pénzráfordítással, hatékony gazdálkodással magas Ft-értékű termelést lehet elérni, illetve étkezés-feljavításra átadni.

A tapasztalatok közreadása, az elért eredmények bemutatása, a hibák mellett úgy érzem hasznos lehet minden egység részére, a megvalósítás szempontjából.

1. Fóliás kertgazdaság kialakítása, beruházások

Első lépés a földterület kiválasztása, megművelhetősége kell hogy legyen. Minden laktanyában úgy gondolom van meg nem művelt, parlagon heverő terület, amit senki sem mutogat szívesen és akarva-akaratlan lassan a szemet és gyomnövények borítják el. Nálunk is egy ilyen gyomnövényekkel borított, már-már szeméttelpeppé váló területre esett a választás, a laktanya kerítése mellett, mintegy 40×150 m földsávon, ahová a közelből vízvezetéket tudtunk lecsatlakoztatni. A kezdeti munkálatokra jellemző volt, hogy a területről mintegy 15 teherautónyi szemetet és építőanyag-hulladékot szállítottunk el. Természetesen ezt nem tudtuk saját erővel megoldani, alakulatunk keretesített egység, ezért a KISZ-szervezettel közösen munkaakciót hirdettünk, amit a sorállomány megértéssel fogadott és végig a munkánk során jelentősen támogatott.

A földterület megművelése, a talaj előkészítése, az alapvető szerszámok, vegyszerek beszerzése volt a következő lépés. Néhány praktikus megoldással a kialakításnál jelentős – a beruházáshoz szükséges – pénzüsszeget takarítottunk meg, *mint pl.:*

– a fegyverzeti szolgálat a lőszerraktárak kerítései közötti földterület gyomtalanítására központi hitellel rendelkezik, amelynek keretén belül – igaz nem a legszabályosabban – de megoldottuk a kert területének felszántását, tárcsázását is.

– Fontos a művelés alá vont terület (a kert) körbekerítése, kapukkal való ellátása. A laktanya területének bejárása folyamán rengeteg használaton kívüli hulladékanyagot, kerítésoszlopokat, kerítésdrótot találtunk, ezek felhasználásával körbe tudtuk a területet keríteni. A kapukat pedig a hulladék vasanyagok felhasználásával, a katonák állították össze.

Ami a kertgazdaság beindításához szükséges volt, elsősorban a

– fóliavázak	22 000,- Ft
– fólia	10 000,- Ft
– rotációs kapa	14 000,- Ft

– műtrágya, vegyszerek, locsolótömlők, szórófejek, permerezőgép, kerti szerszámok (6000,- Ft) beszerzése, az összköltség mintegy 50 000,- Ft-ot tett ki. Saját erőből alakítottuk egy félig lebontott épületből a házi palántanevelőt (melegágyat), melyben a fóliasátrak alá a palántákat elő tudtuk nevelni.

A talaj szerves trágyázását a sertésgazdaságunkról oldottuk meg, a szán-tással egy időben. Az ősz folyamán felállítottuk a kisebbik fóliasátrunkat, mely alá dughagymát raktunk. Megállapodást kötöttünk paradicsom-, illetve paprikapalántákra a termelőszövetkezetekkel, azon mennyiségre, amit a házi palántanevelőnkben már nem tudtunk – hely hiánya miatt – előállítani. A palántamennyiséget áprilisra igényeltük, így jóval olcsóbban jutottunk hozzá, mint ha a téli hónapokban vásároltuk volna meg.

2. Elért eredmények, a terület hasznosításának lehetőségei

A fóliasátrak felhúzásával, azok alól 1982. szeptember 1-ig a következő termékeket tudtuk betakarítani, illetve étkezés-feljavításra átadni:

– zöldhagyma	5 200 csomó	
– retek	17 000 csomó	
– paprika	850 kg.	
– paradicsom	3 200 kg.	
– saláta	3 500 fej	
– karalábé	5 000 db	
– fejes káposzta	2 500 kg.	szabadtéri
– kelkáposzta	900 kg.	termesztés
– uborka	500 kg.	

A fóliasátrak alól megkezdjük a zöldparadicsom és paprika savanyítását is, eddig 650 5 literes üveg savanyút tudtunk elrakni! A kertgazdaság étkezés-feljavításra 280 000,- Ft-ot tudott eddig átadni, ebből a fóliasátrak alól 200 000,- Ft-ot, ami 1 főre, 1 napra vetítve 3,20 Ft-ot eredményezett. Ezt az értéket növeli még a sertésgazdaság által átadott érték összege: 357,- Ft. Természetesen ezt a pénzüsszeget csak úgy tudtuk elérni, hogy a meglévő földterületet folyamatosan, maximálisan kihasználtuk. *Pl.: egy évben, ugyanarra a helyre bárom növény is*

került. A zöldhagyma után saláta, majd paradicsom lett kihalántálva. Ezzel elértük, hogy a katonáink asztalára a téli hónapokban is került zöldhagyma, retek, április végétől, május elejétől paradicsom is. Május közepétől pedig tudtuk biztosítani, hogy a katonák asztalára mind a három fő étkezés alkalmával friss, primőr zöldség került. A termelt növények felhasználása sokféle variációt kínál. *Csak néhányat ezek közül:*

- vegyes vágott savanyúság;
- paradicsom saláta;
- uborka-saláta;
- paprika saláta;
- vegyes saláta;
- paradicsom-ital stb.

Természetesen szoros kapcsolatban állunk az egység KISZ-szervezeteivel, és jelentős segítséget kapunk az alakulat vezetésétől is a kiegészítő gazdaság ezirányú működtetését illetően.

A kiszolgáló századból – melynek belső összetételét az egység vezetése állította össze – biztosítottunk egy fő kertészt, így nem volt gond a laktanya parkosítása, a kert gondozása, rendbentartása. Alkalmoszerűen, pl.: paradicsomszedés, amikor egyszerre nagyobb munkaerőre volt szükség, az alegységek vezetése kész volt segíteni.

3. Főbb tapasztalatok és a fejlesztés lehetőségeiről

Kertgazdaságunkban – a fóliás termelést is beleértve – 11 féle növényi kultúrával foglalkozunk, ami a terület hasznosítása szempontjából a jövőre nézve nem a legcélszerűbb. Legjobb eredményt a paradicsom és paprika hozta, mind forint-értékben, mind pedig a sokféle felhasználhatósága szempontjából. A termelt növények felhasználásából, a ráfordított munkaórákból, az egységnyi területről előállított értékből arra a következtetésre jutottunk, hogy a kertgazdaságban legcélszerűbb előállítani – természetesen szakaszos jelleggel és a földterület állandó kihasználásával – paprikát, paradicsomot, retek, zöldhagymát, káposztaféléket.

Ezen növények termesztését, a kettős termesztésbe való beilleszthetősége, a kis területen nagy érték előállítása, valamint a sokoldalú felhasználhatóságuk indokolja. Egy esetleges nagyobb arányú katonai feladat miatti munkakiesés sem okoz nagy veszteséget ezen növényeknél.

A leírtak alapján az alábbi termesztés-technológiát, illetve vetésforgót alkalmaztuk:

- őszi mélyszántás előtt elvégeztük a komplex műtrágya kiszórását (m^2 -enként 10 dkg.),
- a fejtrágyázást a vegetációs időszak megkezdésével kéthetente végeztük,
- növényvédelmet – az első megjelent tünetek, illetve a kórokozók megjelenésekor – elvégeztük a szükséges növényvédő szerrel.

4. Paradicsom-termesztés menetéről

Paradicsomot másodnövényként célszerű termesztetni, vagyis előtte zöldhagymát, illetve retek, célszerű termelni. Vetésének idejét a termesztés-technológia határozza meg. Mindenesetre, a tervezett kiültetés előtt 8–10 héttel vessük el a magot. A kiültetését fólia alá április második dekádjában, szabadföldbe május

15-e után kezdhetjük meg. Öntözésére fordítsunk gondot. Javasolt fajtáka holland ROYAL-cég által kínált vetőmagok (Sanató, Sanatine, Belkantó, Soprella).

Előnyük: többet teremnek (m^2 -enként a 15kg-os átlagtermés nem elérhető), termésüket fokozatosan hozzák, így megfelelő kezelés mellett június végétől a fagyokig termők maradnak. Betegséggel szemben ellenállóbbak, valamint hússosabb állaguk miatt kisebb hányada reped fel, mint a hazai konstans fajták. Tenyészterületnek széles sortávolságot válasszunk 80–90 cm-t, hogy a szedést végző személy a magasra nőtt paradicsom (2 m) között könnyedén tudjon mozogni. Tőtávolság 40–50 cm-nél ne legyen nagyobb. Karózásához válasszunk olcsó táंबरendezést (fát), mely meghaladja a 2 m-t.

Hátrányuk: hogy drágák a magok, a kacsozással és karó melletti természetessel nagyobb munkerő-ráfordítást igényelnek.

5. Paprika-termesztés menetéről

A paprikát is célszerű másodnövényként termesztetni, csak úgy, mint a paradicsomot. Csemege I. paprika termesztésére javasoljuk a Fehlr özön fajtát, valamint a Táltos-t. Ez utóbbit csak szabadföldi termesztésre javasoljuk. Erőspaprikának a H-2 fajtát, valamint a Hatvani erőset. Vetés idejük csak úgy, mint a paradicsom esetében 8–10 héttel a palántázás előtt.

Kipalántázásuk ideje fólia alá április végén, szabadföldbe pedig csak úgy, mint a paradicsom esetében a „fagyosz-szentek” után kerülhet sor. Paprikát nagyobb területen termesszünk, mint paradicsomot, mivel felhasználási területe szélesebb körű.

6. Zöldhagyma-termesztésről

A dughagymát október közepétől a fagyok beálltaig (november vége) kell elrakni 5–5 cm-es távolságra 5–6 cm mélységben. Erre a célra a legjobban az I. osztályú, illetve a piklesz méretű hagyma felel meg. Termeszthető szabadban is, mivel a földben megfagy, kora tavasszal pedig hajtásnak indul. Ha hajtatni akarjuk, akkor a fóliával való takarást február 10-től meg lehet kezdeni. A gazdasági érettségig esedékes lehet az egyszerű gyomlálás. A termés beérését „pedig március II. dekádjára várhatjuk”. Ugyanez szabadföldi koraiaként április II., III. dekádjára esik. Ha a kitermelést folyamatosan végezzük, március végétől április végéig a terület nagyságától függően szinte minden nap tudunk a katonáknak zöldhagymát biztosítani.

7. Retek bajtatása

A retek vetését a fólia felhúzása után úgy kb. 5 nappal (február 20.) lehet megkezdeni. A vetését szemenként kb 5×5 vagy 10×5 cm-re 2 cm mélyen vessük.

(Fajtajavaslat: sampion, certina, korrund.) Vetés után jó, ha a területet tömöríteni tudjuk hengerrel vagy más eszközzel.

A fólia alatti természetnél nem szabad megfélekednünk az öntözésről. Ennek idejét a talaj vízkészlete szabja meg. Piacképes árura március végén számíthatunk. A retek szabadföldi vetését akkor kezdjük meg, amikor a talajra taposási kár nélkül rá tudunk menni. Ez rendszerint március I. dekádjára esik. A retek vetésterületét úgy válasszuk meg, hogy az időben kerüljön a katonák asztalára, mert a pudvás retek élvezhetetlen. Míg a zöldhagyma viszonylag előregedett állapotban is élvezhető. Így javaslom, hogy a retek vetésterülete kisebb legyen a zöldhagymáénál m^2 -enként 15–200 db retket, illetve zöldhagymát takaríthatunk be.

A növénytermesztés területéről csak a legfontosabb növényfajtákat emeltem ki, úgy érzem, ezek termesztésével szinte valamennyi alakulat megpróbálkozhat, a helyi lehetőségek kihasználásával az egyéni kezdeményezőkészség kibontakoztatásával.

A fóliás növénytermesztésben is elengedhetetlen a szakirányítás, az átgondolt koncepció, a helyi lehetőségek és adottságok maximális kihasználása. 1982-es gazdasági évre a magasabbegység parancsnok hadtáphelyettes elvtárs meghatározta kötelezően minden KIG részére az elérendő hozamokat (Ft/fő/nap), m²-ben pedig a fóliás termesztés méretét, ezen kívül m²-enként elérendő 80–100 Ft-os hozamot. Először „idegenkedtünk” attól, hogy 500 m²-en kell fóliás növénytermesztést folytatnunk.

A bizottság összeült – alapos tervet készítettünk – megvalósítottuk célkitűzéseinket, az előljárási követelményeit teljesítettük. A KIG eredményes gazdálkodásával továbbra is állandóan javítani akarjuk a személyi állomány élelmezési ellátásának színvonalát.

6–8. féle növény termesztése esetén az alábbi vetésforgót javaslom 3 évre vetítve:

Sz.	1. év	2. év	3. év
1. Zöldhagyma – retek			
Paradicsom – paprika (kettős termesztés)		2	3
2. Karalábé			
Fejes káposzta		3	1
3. Korai káposzta			
Hónapos, illetve őszi retek.		1	2